

Şehrin Malazgirt

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 5 • SAYI: 18

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

18 AĞUSTOS 2023 CUMA

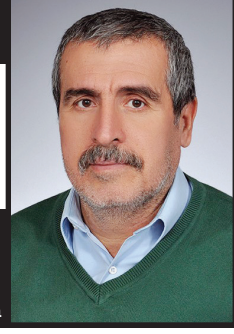

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

**KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA**

**TÜRKLERE ANADOLU'NUN KAPISINI
AÇAN MALAZGİRT SAVAŞI**

EDİTÖRDEN

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

Ağustos ayı Türk tarihinde Zaferler Ayı olarak bilinir. Bu ayda kazanılmış birçok zaferler vardır ve bunların hepsi de biri birinden önemlidir. Bu yüzden önem sırasına koymaya çalışsanız sağlıklı ve kalbinizin rahatlıkla kabul edileceği bir sıralama yapmanız mümkün değildir.

Ama ikisini ayırıyoruz ve birisini bize bu vatani hediye eden zafer diğerini de bu vatanda kalmamızın mührü olarak kabul ediyoruz.

Bize bu vatani hediye eden Malazgirt Zaferini Doç. Dr. Zeliha Tekin sizler için yazdı. Bu yazıyı zevkle okuyacağınızı düşünüyorum.

Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesini de yazarımız Anuş Gökçe geçen yıl geniş bir şekilde ele alıp ve detaylı olarak anlatmıştı. Bu sayımızda ben kısaca Başkomutanlık Meydan Muharebesini idare eden ve zaferi kazanıp bu toprakları ebediyen Türk vatani yapan komutanın ilk sahneye çıktığı zaferi anlatmak istiyorum.

9-10 Ağustos 1915 yılında meydana gelen bu savaş Meşhur Çanakkale Savaşı içinde yer alan bir bölümdür. Ama bu bölüm çok önemlidir. İngilizlerin karadan ilerleyerek Çanakkale Boğazı dışında bekleyen gemilerine yol açmak için başlattıkları kara harekâtına dur denilen bir zaferdir bu olay ve tarihe Anafartalar Zaferi olarak geçmiştir.

Bu savaşta İngiliz kuvvetlerini General Frederick stopfort komuta etmekte yanında da General Bryan Mahon ve General Frederick Hammersley bulunmaktadır.

Türk ordusunun başında Grup Komutanı olarak Albay Mustafa Kemal bulunmakta yanında da Albay Halil ve Mehmet Selahat-

tin ile birlikte Alman Yarbay Wilhelm Willmer yer almaktadır.

Bu bölgede İngiliz 9. Kolordusuna bağlı 10. Tümen, 11. Tümen ve 53 Tümen toplam 32 bin asker ile yer almaktadır.

Türk kuvvetleri ise Anafartalar Grup Komutanlığı adı altında 7. Tümen (eksik kadrolu), 12. Tümen, Bursa Jandarma Taburu, 31. Alay (1 tabur), 32. Alay (2 Bölük) olmak üzere toplam 19 bin askerden oluşuyordu.

Anafartalar'da kazanılan bu zafer Mustafa Kemal'in hem dünya kamuoyunda hem de Türk kamuoyunda tanınmasına vesile oldu. Sevr Antlaşması ile işgale uğrayan ülke bağımsızlık savaşını Anafartalar kahramanı önderliğinde başlattı ve işgali tanımadı. Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal yine bir ağustos ayında ülkesini işgale gelen düşman kuvvetlerine son darbeyi vururken de ordunun Başkomutanı idi.

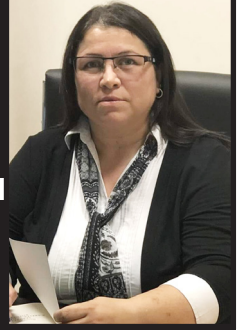
Konya'nın Gezgin Yüreği Zeki Oğuz'u kaybettik. Yaptığı çalışmalar ile Konya Kültürüne büyük katkıda bulunan, her fırsatta halen göçen Yörükleri ziyaret ederek onların hayatlarını ve meselelerini bizlere aktaran, çektiği birbirinden güzel fotoğraflarla göz zevkimizi okşayan Zeki Oğuz aniden hiç kimseden izin almadan aramızdan ayrıldı. Hâlbuki projeleri vardı, Konya için üretmeyi düşünüyordu. Ama olmadı... Sıkıcı bulduğu bu dünyadan ayrılmak için acele etti. Bir veda mektubu bile bırakmadı. Seni özleyeceğiz Koca Yürekli Gezgin...

İÇİNDEKİLER

- EDİTÖRDEN
SADIK GÖKÇE
- TÜRLERE ANADOLU'NUN
KAPISINI AÇAN MALAZGİRT SAVAŞI
(MALAZGİRT ZAFERİ'NİN 952.YILI)
ZELİHA TEKİN

- KÜRESELLEŞ (ME)
FATMA TUTAK
- AYNA/ MADALYON
SERPİL YALÇINKAYA
- KONARÇÖÇERLERİN SESİ SUSTU
ANUŞ GÖKÇE

TÜRKLERE ANADOLU'NUN KAPISINI AÇAN MALAZGİRT SAVAŞI (Malazgirt Zaferi'nin 952.Yılı)

**Doç. Dr.
ZELİHA
TEKİN**

Selçuklular ile Bizanslılar arasında 26 Ağustos 1071 yılında yapılan, doğurduğu sonuçlar açısından Türk ve dünya tarihine damgasını vuran Malazgirt Savaşı... Türk tarihinin 1071'de başlayıp 1923'e kadar devam eden 852 yıllık iftihar tablosu... Şayet bizler Malazgirt ruhunu diri tutamazsak, geçmişimizin izini kaybettirirler ve geleceğimizi de elimizden alırlar...

Takvimler 1040 yılını gösteriyordu. Dandanakan Savaşı ile bağımsızlıklarını kazanan Selçukluların başına geçen Sultan Tuğrul Bey, kabile hayatına son vererek devlet düzenine geçmiş böylelikle bozulan askeri ve siyasi düzeni yeniden sağlamıştı. Devleti, Selçuklu hanedanı üyeleri arasında paylaşırma kararı alan Tuğrul Bey, ağabeyi Çağrı Bey ile amcası Musa Yabgu'ya (İnanç) buldukları bölgelerde özerklik vermişti. 1043'te Tuğrul Bey ile Harezm Seferine çıkan Çağrı Bey, Urgenç'i topraklarına kattıktan sonra rahatsızlanmış ve yönetimi 15 yaşındaki oğlu Alp Arslan'a bırakmıştı. Genç Alp Arslan, Gazne Seferi'ne çıkmış ve başarılı olmuştu. Bu sırada sağlığına kavuşan Çağrı Bey, Alp Arslan ile birlikte Gazne topraklarına girerek Tirmiz ve Toharistan'ı fethetmiş, bölgenin yönetimini de Alp Arslan'a bırakmıştı. Selçuklu Devleti'nin kurulmasında büyük rol oynayan Çağrı Bey, küçük kardeşi Tuğrul Bey'in kendisinin yerine sultan olmasını kabul edebilecek seviyede ihtiraslarından arınmış bir beydi ve 70 yaşında 1060 yılında Serrahs'ta öldüğünde oğlu Alp Arslan 32 yaşındaydı.

Sultan Tuğrul Bey'in çocuğu olmadığı için vefatından bir süre önce kardeşi Çağrı Bey'in oğlu Süleyman'ı ve-

liaht tayin etmişti. Her ne kadar Vezir Amidülmülk Kunduri, vasiyete uyararak Süleyman'ı Selçuklu Sultanı ilan etse de Çağrı Bey'in diğer oğlu Alp Arslan taht mücadelesine girmiş ve 1064 senesinde Rey'de Tuğrul Bey'in yaptırdığı hükümdarlık sarayında (Darü'l Memleke) ihtişamlı bir törenle Selçuklu tahtına oturmuş ve adına hutbe okutup para bastırmıştı.

Alp Arslan şehzade isyanlarını bastırdıktan sonra ilk seferini Gürcistan ve Doğu Anadolu Bölgesi'ne yaptı. Daha sonra Bizans'ın egemenliğindeki Ani ve Kars bölgesini ele geçirdi. Bu fetih sonrasında Bağdat Abbasi Halifesi Kaim bin Emrillah Sultan Alp Arslan'a "Fetihlerin Babası" manasına gelen "Ebulfeth" unvanını verdi.

1070'de Fatimi Devleti'nin veziri/komutanı Nasıruddevle b. Hamdan, Şii halifelüğün yerine Sünni bir devlet kurulması taraftarı olduğu için Sultan Alp Arslan'ı ordusuyla birlikte Mısır'a davet ederek ülkeyi kendisine teslim edeceğini bildirdi. Aldığı bu davet üzerine Mısır'ı Büyük Selçuklu Devleti'ne katmak üzere sefere çıkan Alp Arslan, Halep'e vardığında Bizans elçisi kendisine ulaşmış ve imparatorunun mektubunu ona vermişti. Mektupta Malazgirt başta olmak üzere Erciş, Ahlat ve buralardaki kalelerin Bizans'a verilmesi talep edilmişti. Tabii ki de bu şehirler Türk fetih yolları üzerinde olduğu için Sultan bu teklifi geri çevirdi. İşte bu sırada İmparator Romen Diyojen'in (IV. Romanos) büyük bir ordu ile Erzurum'a ilerlediği haberi gelmiş ve Alp Arslan da Mısır seferinden vazgeçerek Ahlat'ın yolunu tutmuştu.

Malazgirt Meydan Savaşı

Alp Arslan Bizans İmparatoru Diyojen ile karşılaşmak üzere Diyarbakır üzerinden Ahlat'a geldi. Burada askerleriyle kendisini bekleyen Emir Afşin ile karşılaştı. Sultan, karısı ve Nizamülmülk'ü kendisine destek olacak asker göndermeleri için Hamedan'a gönderdi. Kendisiyle beraber 4 bin hassa askeri, Anadolu'ya akınlarda bulunan Selçuklu şehzade, emir ve Türkmen beylerinin emrinde yaklaşık 40 bin akıncı kuvveti ve çeşitli bölgelerden gelen 10 bin kadar atlı kuvvet bulunmaktaydı. Bizans ordusu ise yaklaşık 200 bin kişiydi. İki ordu arasında büyük kuvvet farkı bulunsada Selçuklu askerleri din, ırk ve ideal birliği içinde olmalarına karşılık Bizans ordusu karmaşık ve dağınık bir yapı sergiliyordu. Bizans içindeki farklı milletlere mensup askerler amaç birliği sağlamaktan çok uzaktardı ve birbirlerine bile güvenmiyorlardı. Komutanlar arasında düşmanlıklar ve kırgınlıklar vardı.

Sultan, 24 Ağustos 1071'de Ahlat ve Malazgirt arasında bulunan Rahva Ovası'na karargahını kurmuş, buralardaki tepeleri ele geçirerek ovayı kontrol altına almıştı. Diyojen ise ovanın ele geçirildiğini öğrenince telaşa kapılmıştı. 26 Ağustos Cuma günü tüm İslam ülkelerinde okutulan hutbede Alp Arslan ve ordusu

için dua edildi. Aynı gün iki ordu saat 13.30 gibi karşı karşıya geldi. Bizans ordusunun merkezinde Diyojen, sağ kanadında Kapadokyalı Aliates ve sol kanadında Rumeli kuvvetleri ile Bryennios bulunmaktaydı. Sultan Alp Arslan, merkez kuvvetlerinin başındaydı ve uyguladığı taktik gereği bir kısım atlıları pusuya yerleştirmişti. Selçuklu kuvvetleri saldırıya geçtikten kısa bir süre sonra geri çekilmeye başladı (14.30). Türk askerlerinin geri çekildiğini gören (sanan) Bizans askerleri peşlerine düştü. Karargahından epeyce uzaklaşan Diyojen, Selçuklunun pusu hattına yaklaşmıştı. Alp Arslan zafere çok yakındı ve askerlerine saldırı emrini verdi. Geri çekilmiş gibi yapan Sultan'ın askerleri ve pusuya yatan askerler aniden saldırıya geçti (15.00-16.00). Bizans ordusu şaşkınlık içindeydi. Bizans askerlerinin pusuya düştüğünü gören artçı kuvvetler ve Ermeni askerler savaş bölgesini terk etti. Savaş alanından sağ çıkamayacağını anlayan Uzlar ve Peçenekler Bizans ordusundan ayrılarak Selçuklu ordusuna geçtiler. Akşam vakti yaklaştığında Bizans ordusundan eser kalmamıştı. Sağ kalanlar ise Selçuklu askerlerine esir alınmıştı. Diyojen ise beraberindeki kuvvetlerle direnmiş ve sonunda yaralı bir şekilde tutsak edilmişti (19.30). Saat 13.30'dan saat 19.30'a kadar devam eden 6 saatlik meydan muharebesi, Bizanslıların yenilgisi ile sonuçlanmıştı.

Hilal (Turan)Taktiği

Pusu kurarak, pusu kurulan yere düşman ordusunu çekmek suretiyle düşmanı kuşatmak ve imha etmek eski Türk meydan savaşlarında sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Sultan Alp Arslan bu yöntemi Malazgirt Savaşında başarılı bir şekilde uygulamıştı. Alp Arslan'ın başında bulunduğu küçük birlikler, bir taraftan uzaktan savaşla Bizans ordusunu yıpratırken diğer taraftan da yavaş yavaş geri çekilerek, bu orduyu pusunun kurulduğu yere çekmişlerdi. Bizans ordusu, pusunun kurulduğu yere gelince de Alp Arslan'ın daha önce te-

pelerin arkasına yerleştirdiği ve ileri gönderdiği kuvvetler tarafından dört bir yandan kuşatılıverdi. İmparator, hatasını anladığında iş işten geçmiş, Bizans ordusu birkaç saat içinde tamamen yok edilmişti.

Malazgirt Zaferinin Mimarı Sultan Alp Arslan

Selçuklu ordularının başkomutanı olan sultanların en önemli uğraşlarından biri askeri faaliyetlerdir. Sultanlar, askeri faaliyetlerin hazırlığına barış zamanında başlamaktaydılar. Bunun için onlar, ordularını daima sefere ve savaşa hazır ve eğitilmiş bir halde bulundurmaktaydılar. Savaş ve seferlerde sıkıntıya düşmemek için de ordunun yedek silahlarını, yiyecek maddelerini ve nakil araçlarını belirli merkezlerde (kaleler) önceden toplayıp depolamaktaydılar. Daha da önemli olan nokta sultanlar, savaş-sefer sırasında özellikle ordunun geçeceği güzergâhta önceden konaklama yerleri (örög, menzil) oluşturmaktaydılar. Sultanlar, herhangi bir savaş-sefer kararı almadan önce siyaset yoluyla rakiplerini zayıflatmaya çalışmakta; düşman ordularının kuvvetini öğrenmeden ve ölçmeden büyük çaplı bir askeri faaliyete girişmemekteydiler. Sultan Alp Arslan da Malazgirt savaşından önce Bizans ordusunun durumunu öğrenebilmek için 1070 yılı içinde Selçuklu akıncı komutanı Afşin'i Anadolu'ya göndermiştir. Savaşa ve barışa karar vermek, Selçuklu sultanlarının yetkisindeydi. Onlar, başkomutan olarak, başından sonuna kadar bütün askeri faaliyetleri planlama, yürütme ve sonuçlandırma görev ve sorumluluğunu üzerinde taşıyan en büyük yetkiliydiler. Onlar, hemen hemen bütün seferlerde ve savaşlarda daima ordularının başında bulunurlar ve ordularını bizzat kendileri yönetirlerdi. Çarpışmalarda ise, daima merkez (kalp) kuvvetlerinin başında ve ön saflarda yer alırlardı. Sultan Alp Arslan, Malazgirt Savaşı'nda da bizzat muharebeyi idare etmiş, birlikleri yoklamış ve çarpışmalara katılmıştır.

Malazgirt Savaşında "benim kefenim olsun" diyerek giydiği beyaz

elbiseyle ve atının kuyruğunu bağlamasıyla (eski bir Şamani âdeti olan at kuyruğu bağlamak yiğitlik alameti sayılmaktadır) inanmışlığın ve adanmışlığın sembolü olan Sultan Alp Arslan, büyük bir devlet adamı, çok donanımlı bir komutan ve iyi bir hatipti. Öyle ki o, Malazgirt Savaşı'ndan önce ordusuna şöyle hitap etmişti: "Şehit düşersem, vurduğum yere gömün. Geri kalanlar da oğlum Melikşah'a tabi olsun. Bugün burada, bir hükümdar/sultan gibi değil, bir er gibi din ve devlet uğrunda savaşıyorum. Savaştan korkanlar çekip gitmekte serbesttir. Şehit olanlar cennete girecekler, kalanlar da dünya nimetine gark olacaklardır. Savaştan kaçanları ise öteki dünyada ateş, bu dünyada da alçaklık beklemektedir."

Sultan Alp Arslan'ın askeri alanda elde ettiği başarılar arasında en önemlisi hiç şüphesiz ki Malazgirt Savaşı'dır. Alp Arslan askeri ve siyasi lider olma özelliklerini bariz bir şekilde bu savaşta göstermiştir. Onun stratejik liderlik özellikleri savaşın kazanılmasında büyük rol oynamıştır. O, sözüne sadık, adaletli, iyi ahlaklı, liyakat sahibi, imanlı, fakiri gözetken ve heybetli-yakışıklı bir komutandı. Alp Arslan, hiçbir sultanın elde edemediği başarılar kazanmış azametli ve herkesin itaat ettiği bir lider olmuştu.

Malazgirt Zaferi'nin Sonuçları

Savaşa yenilip esir düşen Diyojen, tercümana, "Sultan'a söyleyin, Rum milleti size karşı savaşacak başka bir melikin yanında toplanmadan beni memleketime göndersin. Ben O'na kölelerinden daha çok bağlılık gösteririm. Her yıl cizye olarak 1 milyon dinar veririm" dedi. Alp Arslan, İmparator'a "Ben senin yerinde olsaydım, önüne esir olarak gelseydim bana ne yapardın?" diye sorduğunda İmparator "Seni ya öldürür ya da zincire vurdurup Konstantinopolis sokaklarında gezdirtirdim" cevabını verdi. Alp Arslan "O zaman ben sana daha ağır bir ceza vererek seni affediyorum ve serbest bırakıyorum" dedi ve bir anlaşma yaparak Diyojen'i affetti.

Yenik Bizans İmparatoru Romen Diyojen, Alp Arslan'ı selamlıyor

Kaynak: Köymen, 2001

Alp Arslan ve Diyojen arasındaki anlaşmaya göre:

- İmparator kurtuluş akçesi olarak 1.500.000 dinar verecek,
- Bir zamanlar Türkler tarafından alınmış ve Bizanslıların eline geçmiş bölgeler Türklerle geri verilecek,
- Müslüman/Türk esirler geri verilecek,
- Bizanslılar, Selçuklulara her yıl vergi olarak 360.000 dinar ödeyecek,
- İhtiyaç ve istek halinde Bizanslılar, Selçuklulara 10.000 süvari ile askeri kuvvet gönderecek.

Bu anlaşmanın özellikle son iki maddesi son derece önemli idi. Şöyle ki, Bizans İmparatorluğunun yıllık vergiye bağlanması ve gereğinde kuvvetle Selçuklulara yardımda bulunmayı kabul etmesi, Bizans İmparatorluğunu Türklerle tabi bir devlet haline getirmekte idi.

Alp Arslan tarafından affedilen Romen Diyojen, İstanbul'a varmadan Bizans tarafından tahttan indirilerek gözlerine mil çekilerek kör edilmiş ardından da bir görevli tarafından sanki bir leş taşıyormuşçasına dışarı çıkarılmıştı. Eski imparator korkunç acılar çekerek birkaç gün içinde ölmüştü.

Büyük Sultan Alp Arslan da Maveraünnehir civarında ele geçirdiği Yusuf el-Harezmi adında bir kale

muhafızını huzuruna kabul etmiş ve bu muhafız tarafından saldırıya uğrayarak ağır şekilde yaralanmıştı. Alp Arslan aldığı yaradan dört gün sonra (25 Ekim 1072) henüz 43 yaşında iken gözlerini hayata yummuş ve Rey'de toprağa verilmişti. Sultan Alp Arslan'ın okunu isabet ettirmediği hiçbir zaman görülmemişti. Bunun sadece bir istinası olmuştu o da Sultanın hayatını kaybetmesine yol açmıştı (1072). Bu sebeptendir ki Türkler ile Bizanslılar arasında yapılan anlaşma yerine getirilemedi. Fakat, Bizanslılar Anadolu üzerindeki hakimiyeti kaybetti ve Balkanlardan çekilmek zorunda kaldı. Bizans'ın Abbasi başta olmak üzere İslam ülkeleri üzerindeki etkisi ve baskısı sona erdi. Bu tarihten sonra Türkler, Anadolu'ya yerleşti. Anadolu'nun Doğu ve Güney Anadolu bölgelerinde ilk Türk Beylikleri (Saltuklu, Mengüçlü, Danişmentliler, Artuklu) kuruldu. Anadolu'ya yapılan geniş ölçüdeki göçlerle buralara yerleşimin sağlanması ve göçlerin hızlanması Anadolu'nun Türkleşmesini sağladı.

Kaynaklar

Attaleiates, M. (2012). The History, Translated by Anthony Kaldellis and Dimitris Krallis, USA: Harvard University Press.

Çetin, O. (2009). Türk-İslam Devletleri Tarihi, Bursa: Düşünce Kitabevi Yayınları.

Demir, A. (2021). Alparslan, İstanbul: Güz Yayınları.

Genel Kurmay Başkanlığı (1970). Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi II. Cilt Eki: Malazgirt Meydan Muharebesi, Ankara: GNKUR. Baş. Yayınları.

İslam Ansiklopedisi (1969). Malazgirt-Mardin, 72. Cüz, İstanbul: MEB Yayınları.

Koca, S. (2005). Selçuklular 'da Ordu ve Askeri Kültür, Ankara: Berikan Yayınevi.

Köymen, M. A. (2001). Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi- Alp Arslan ve Zamanı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

San, M.S. (1982). Doğu Anadolu ve Muş'un İzahlı Kronolojik Tarihi,

26 Ağustos 1071
Malazgirt Zafer Anıtı

Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Tekin, Z. (2019). Stratejik Bir Lider: Sultan Alparslan, IV. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi

Tekinoğlu, H. (2015). Selçuklu Tarihi, İstanbul: Kamer Yayınları.

Turan, O. (2012). Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

مهر تلخهانرا بشیرین میکشد
ز آنکه اصل مهرها باشد رشد

*Şu halde "Ben ibadette bulundum" deme,
o arzılardan (amellerden) elde edileni göster, ürkme.
(Hz. Mevlânâ)*

İBADET ve AHLÂK
Ahlâk yönünden bakılır amellerin sunucuna,
İbadet ettin ama merak etmedin sonucu ne?
18 Ağustos 2023 (Ahmet Sevgi)

KÜRESELLEŞ (ME)

FATMA
TUTAK

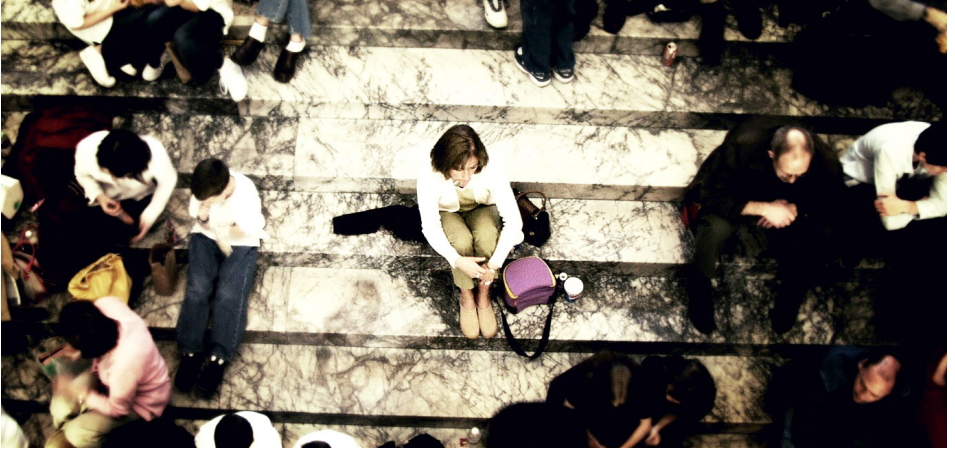
Insan zenginliği, parasal açıdan variyeti, varsılığı neden ister? Refah içinde yaşamak, düşünmeden almak, tüketmek, malına mal, parasına para katmak. İnsanlar içinde zengin kimliğine sahip olup varsıllar hanesine yazılmak, statü sahibi olmak. Bu statünün açacağı sayısız kapıdan kolaylıkla geçmek. Ölümlü kalımlı dünyada muhannete muhtaç olmamak için kıyıya köşeye üç beş dünyalık olsun atmak. Çoluk çocuk yokluk nedir bilmeden yaşasınlar geleceklere kurtulsun diye mal biriktirmek. Bizden sonra da rahat etsinler parasızlığın olumsuz etkilerine maruz kalmadan konforlu bir hayat sürsünler... Bunlar hemen akla gelenler. Daha da eklenebilecek maddeler vardır.

Ancak sorun şu modernitenin gelişi, ki doğduğu topraklarda çoktan postmoderniteye hatta küreselleşmeye geçilmiştir, maddi varlığa bakışımızı tamamen değiştirmiş gibi görünüyor. Bu doktrine göre her şeyin bir fiyatı vardır. Her şey satılabilir ve de satın alınabilir. Buna göre dünya ve içindekiler metadır ve eğer pazarlamayı bilirseniz o metanın üzerinden rahatlıkla para kazanır hatta kâra geçebilirsiniz. İşte burada kafalar karışıyor. Kadim bilgi bize vererek, paylaşarak çoğalmayı, gönüllülüğü, imeceyi, el ele vermeyi, birlik olmayı öğütlerken içinde bulunduğumuz şartlar bireyciliği, her şeye rağmen ve bencilce sahip olmayı, tüketmeyi, biriktirmeyi dayatıyor. 'Eski eskide kaldı köhnedi, asla geriye bakma daima ileriye bak' derken kadimden süzülüp gelen bilgiler rafa kaldırıldı. Bu kadimin içinde neler var, nelerin üstü örtülmeye çalışılıyor hangi hazineler viraneliğe gömüldü de üzerine küreselcilerin gelişme, ilerleme, teknoloji dediği yılanlar çöreklenmiş merak dahi

etmeden bindik bu alamete. Bariz çıktılar alacak kadar zaman geçmedi üzerinden belki ama bizimki gibi bir toplumu hazırlıksız yakalayıp karga tulumba bu sistemin içine yuvarlayıvermenin bize hiç iyi gelmediğini görebilmek için bugün münecim olmaya gerek yok. Ortalık kredi çekeerek aldığı son model aracıyla kırmızı ışıkta beklerken burnunu karıştıran, hayatın anlamını yeme içme gezme, eğlenme ve harcamayla tüketmekten ibaret zanneden tiplerden ve ne nerede yenir diye ortalıkta dolaşan ve tıknmaya yer arayan sonradan gurmelerden geçilmiyoruz.

Bir de yoksunluk var. Bir şeyin yokluğunu çekmek, mahrum olmak manasında. Peki yoksulluğu kökten çözeceğine inanılan variyet, parasal açıdan zengin olma hali, yoksunluğu gidermeye yeter mi? Misal; yağmura hasret, çatlamış toprağın düşen ilk damlalarla ortaya çıkan kokusunu satın alabilir mi, ya da yalnızca sizin meydana getirebileceğiniz bir eseri icra ettiğiniz andaki hazzı. Yaşama zevki, sevinci, iç huzuru, gönül hoşluğu, mutlulukla gönencele dökülen gözyaşları satın alınabilen şeyler midir? Ya uçurtmasını havalandırmayı başaran bir çocuğun gözlerindeki zaffer parıltısı...

"Çevrende kimse yok, zengin olsan da yoksulluğun gitmez" diyor bir şiirinde Edip Cansever. Gerçek dostluğu, tuz ekmek hakkını, annenin memleketten gönderdiği reçelleri hangi para satın alabilir? Eski bir tanıdığın selamını, düştüğünüzde dizinizdeki yaraya üfleme için alınan nefesi, bir babanın hayır duasını... Doğan Cüceloğlu merhum bir sohbet-

tinde, başınıza gelen kötü bir olayı ya da yaşadığınız bir mutluluğu paylaşacak bir yakınınız, ahabınız, dostunuz yoksa içinizde kalan o olay zehir olur sizi sokar, demişti. Rahmet olsun. Parayla ölmüş birinin arkasından ağlayıcı/ağıtıcı tutabilirsiniz belki ama acınızı içtenlikle paylaşacak kimseyi bulamazsınız. Keza bu, mutluluk için de geçerlidir. Şöyle sizinle gülen sizinle ağlayan; sırasında omuz veren, arka çıkan samimi bir dostu hele hiç...

Yukarıdaki dizeler bir şeyi daha çağrıştırıyor bendenize. O da zenginlik kavramının tıpkı güzel çirkin, iyi kötü, yakın uzak gibi göreceli olduğudur. Kişinin kendini zengin addetmesi veya başkalarının bu sıfatı yakıştırması tamamen öznel bir durumdur. Görecelik başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Ancak şu kadar var ki Harisin kendini zengin ve tok

bilmesi mümkün değildir. Tıpkı kendini aşağı gören birinin- eskilere göre zillet, yeni jargonda aşağılık kompleksi- herhangi bir durumda varlık gösterebilmesinin imkânsızlığı gibi.

Bu arada gözden kaçtı sanılmasın 'varlık göstermek' derken varlık kavramına yepyeni bir anlam daha yüklemiş oluruz. Demek ki insan olarak orada ve var olmak varsıl olmak kadar belki de daha fazla önem arz etmektedir. Koca Yunus: "Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı" buyurmuş mu?

Hulasa malca zenginlik, mahdut hayatlarımızla sonsuzluğa talip olabilmenin mütemmim cüzü olmasa gerek. Bunun için kafa yormaya düşünmeye 'akletmeye' daha çok ihtiyaç var gibi görünüyor. Yol uzun, zaman dar, hal ve gidişat müşkül. Durmak yok, yola devam...

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

ÖLÇME TARTMA

*Bu nasıl bir ölçme tartmadır ki sonu hiç gelmez,
Boşa koyarsın dolmaz, doluya koyarsın almaz.*

18 Ağustos 2023

(Ahmet Sevgi)

AYNA/ MADALYON

DİKKAT: Bu hikâyeler tamamen hayal ürünüdür. Karakterler ve olayların gerçek kişi ve kurumlarla ilgisi yoktur.

ŞULE HANIM:

Nerden de çağırmıştı Nergis'i. Tamam kötü insan değildi, hatta iyiydi. Kurabiye bile yapıp uzatmıştı kapıdan, arkadaşları için, bir gün öncesinden. Ama oturmaya davet etmesiyle onu, arkadaşlarına da rezil olmuştum.

Şatafatlı elbisesi, dirseklerine kadar olan bilezikleri, topuklu ışılı ayakkabıları... Ve bir de hiç anlamadığı konularda bile pat diye lafın ortasına dalmaları.

Erdinç'e kızmalıydı aslında. İlle de yarın için çağır karşı komşumuzu diye tutturmuştu. "Kadıncağzın davet edilmek için yapmadığı kalmadı, bu vesile ile bir kerecik olsun çağırılmış ol hadi. Yalnızken ne konuşacağım ben Nergis'le diyordun. Al işte, bir fırsat sana; arkadaşlarının arasında kaynar gider, baş başa kalırsak hiçbir ortak yanımız yok diyordun, böylesi daha iyi."

Uymuştu onun aklına ve çağırmıştı Nergis Hanım'ı. Ama sonuç hem kendisi hem de Nergis için hiç de iyi olmamıştı.

...

Tüm hayatı işi, doktorası, öğrencileri ve araştırmaları üzerine kuruluydu Şule'nin. Vakti kıymetliydi. Ara sıra ziline basıp pasta, börek kimi zaman da yemek uzatan Nergis'in, onunla arkadaşlık kurmaya çalıştığına da farkındaydı. Ama konuşacakları ortak bir şey bulmaları çok zordu bu komşusuyla. Kahve içmeye çağırırsa ne konuşacaklardı ki, bir iki cümleyi geçmezdi. En iyisi buydu. İki yılda bir, kendisine sıra gelen arkadaş buluşmasına (yardımcı kadından öğrendiğinde, ben de sana kurabiye yaptım diyerek,- davet beklentisiyle- iyi oturmalar dileyen) komşusunu- kocasının da telkinleriyle- çağırma zorunda kalmıştı.

Arkadaşları bilim insanıydılar, hepsi de idealistti, yapacak çok şeyleri vardı,

SERPİL
YALÇINKAYA

tezlerinden, akademik çalışmalarındandı hep sohbetleri.

Aptallık etmişti bu oturmaya Nergis'i çağırmakla. Kızıyordu şimdi kendisine. Ama diğer taraftan da eve gelip giden yardımcı kadındaki telaşı, dışarıdan getirilen ikramlıkları gören Nergis'e de gelme diyememişti işte. Her başı sıkıştığında-kızı anahtarını evde unutup, okul çıkışı kapıda kaldığında ya da kendilerine misafir gelen kayınvalidesi, kalp çarpıntısı geçirip, zilini çalıp, yardımını istediğinde v.s. v.s hep o yardımcı olmuştu. Ve madem minnet altında kalmamalıydı. Nasıl Nergis her özel anında Şule- gitmese de- ısrarla çağırıyorsa, o da bunun diyetini ödemeliydi. Erdinç'in de dediği gibi en azından yalnızken çağırmasından daha iyi olacak gibiydi. Ama olmadı...

Neyse ne canım...

Ödemişti işte borcunu, kurtulmuştu kafasındaki bu sorundan. Nergis de bir daha -samimiyet kurma adına- gayrete düşmezdi artık, farklı olduklarını görmüş-tü nasılsa.

NERGİS HANIM:

Çok sevinerek anlatmıştı eşi Mehmet'e, Şule onu davet ettiğinde. Tam 3 yıl olmuştu bu şehre taşınalı ve kimse daha ziline basmamıştı tanışmak için. Eşi işlerini kısa zamanda çok büyütmüş, ilçeden şehre taşınma zamanı geldiğinde karısının fikrini bile sormamıştı. Gerçi kendisi de merak ediyordu büyükşehir yaşamını. Zaten gezmeyi, yemeyi severdi. Burada her gün konu komşu, eş dost toplanırlar; her şeyi beraberce yaparlardı. Herkesin kapısı herkese açıktı, çoluk çocuk mahalle halkı, bazen mutlu-neşeli kimi zamansa kavga-gürültü yaşayıp giderlerdi.

Şehir daha büyük olduğuna göre daha çok iş vardı ama daha çok gezme, daha çok arkadaş ve konu komşusu da olacaktı elbet. Önce 3+1 ilçedeki evlerinden çok

da farklı olmayan bir eve taşınarak başladı şehir yaşantıları, ama pek umduğu gibi değildi burası. Kimseyle tanışamamıştı. Daha ne oluyoruz bile demeden, gece gündüz çalışan kocası, çok lüks bir semtte, çok lüks bir eve taşınacaklarını söylediğinde sevindi mi, üzüldü mü bilemedi. Giyimi, kuşamı hatta konuşma tarzı bile değişmeye başlamıştı zaten. İlçedeki Nergis gibi değildi. İstek ve hevesleri de gün geçtikçe canının sıkıntısıyla birlikte değişerek artıyordu. Kocası tüm kazancını harcıyordu evine ve eşine. Artık daha renkli, parlak, pahalı şeyler alabiliyor, eskiden hayalini bile kuramayacağı bilezikleri, kolyeleri şimdi kollarına, boynuna takabiliyordu.

Taşındıklarında bu sitede de kimseyle tanışmamış, herkesin karı-koca çalıştığını, akşamüzerleri, site garaj kapısı ve asansörünün yoğun hareketliliğinden anlamıştı.

Karşı komşusu Şule de üniversitede hocaydı. Güzel, kibar bir kadındı. Ama ne kadar uğraşsa da muhabbet kurulamamıştı aralarında. Bir taraftan üzülmüyordu Şule'ye, kadıncağızın hayatı evle okulu arasında heba olup gidiyor, çocuklarının yüzünü bile doğru dürüst göremiyordu sanki. Aslında en çok da kendi adına üzülmüyordu. Çünkü bu şehirde kimsesi yoktu, kimseye ve hiçbir şeye tutunamamıştı. Keşke komşularıyla az da olsa diyalog kurabilseydi. Keşke Şule'ninki gibi çocukları- en azından bir tanecik bile olsa- olabilseydi... Anne diyeni olsaydı...

Şule onu arkadaş buluşmalarına çağırduğunda hem çok sevinmiş hem de çok telaşlanmıştı. İlk defa komşusu onu evine davet etmişti. Ne giymeliydi, nasıl davranmalıydı. Belki bu sayede onu da aralarına alırlar, birçok yeni arkadaşı olur, yalnızlıktan kurtulurdu.

Yeni aldığı dantelli, işlemeli elbisesini giydi. Nergis'in de kendileri gibi biri olduğunu düşünmeleri için ne yapmalıydı acaba. Ata lirasını geçirdiği 1,5 metrelik altın zincirini boynuna doladı. Bileziklerini taktı. İnce çorabını giyip, topuklu ayakkabılarını da işlemeli çantasına koyup komşusunun ziline bastığında kalbi pır pır atıyordu.

...

Lakin mutluluğu pek de uzun sürmedi. İçerdeki insanlar kendisiyle sarılıp öpüşmediler bile, sadece karşından bir merhaba ile baş salladılar ve yüzlerini birbirlerine dönerek konuşmalarına devam ettiler. Sanki o yoktu ortamda, aralarında. Kimse onu kâleye almamıştı. Oturdu koltuğun ucuna ilişti ve dinlemeye başladı konuşulanları; ama pek anlamadı. Dinledi, dinledi birkaç yerde söze girip bir iki laf etmeye çalıştı ama o da olmadı. En iyisi... Kalktı, mutfaka, yardımcı kadının yanına gitti. Çayları demledi. İkramlık tabakları hazırladı. Yardımcı kadınla birkaç kelim etti. İçerden gelen sesleri dinledi.

....

Tabaklar toparlanıp, makineye atıldıktan sonra, içeri geçtiğinde misafirlerin çoğunun gitmiş olduğunu anladı. Gidenlerin hiç biri kendisine hoşça kal dememişti. Zaten kalanlar da giderlerken sadece iyi akşamlar dileyip geçip gittiler yanından.

Keşke gitmeseydi Şule'ye. Kırk yılda bir davet edildiği komşusuna büyük ümitlerle sanki uçarak gitmişti. Lakin bu insanlarla arasında büyük uçurumlar vardı.

Ama aslında hepsi insandı, hepsi kadındı, hepsi evliydi, hepsi bu şehirde yaşıyordu. Konuşmak isteseler konu bulmak çok zor olmazdı herhalde...

Nergis bir kez daha yalnızlığına, bir kez daha evlatsızlığına, bir kez daha kendi gurbetine üzüldü...

SEMİH BEY:

Her ay maaşını alır almaz hemen kirasını öderdi. Düzgün bir insan olmaya gayret gösterir, emanete sahip çıkardı. Yıllardır kiracısı olduğu evi de kendi evi gibi yıpratmadan kullanmaya gayret etmişti. Ev sahibiyle aralarında hiçbir anlaşmazlık yoktu. Hatta hiç görüşmezlerdi bile. Herkes yapması gerekeni bilirdi. Zam zamanı gelince sözleşmedeki miktara göre fiyat artışını üç aşağı beş yukarı hesaplar, gönderir; ev sahibi de laf etmezdi.

Lakin bu yıl her şey değişmişti. Ev sahibi arayarak ya çıkmasını ya da sözleşmede yazılı olanın üzerinde zam yapmasını istiyordu. Evden çıkamazdı. Çıksa, en az dört katına anca, bunun gibi bir ev bulabilirdi. Çıkmayacağını ifade etti. Ve istenilen zam oranını da kabul etmedi.

Ev sahibi ısrarcıydı. Rahatsız oldu ev sahibi Hamdi Bey'in tavırlarından. Sonuçta günü gününe ödemişti bunca zamandır kira bedelini. Neden şimdi çıkacaktı ki... Yeni ev aramaya kalksa bulamayacağını, bulsa da anormal ücret isteyeceklerini zaten biliyordu. Kiracı hakları vardı. Öğrenmişti. Ev sahibi, ha deyince, çıkartmazdı; mahkemeye verse bile aylarca süreceğini biliyordu. Ev sahibinin çocuğu evlenecekse de, bu durum, kendisine mal olmamalıydı.

Hamdi Bey son aradığında da bunu ona söyleyerek bir daha bu konuda aramamasını ifade etti.

HAMDİ BEY:

Aylar öncesinden aramıştı kiracısını. Oğlu evlenecekti, ona ev tutmaları gerekiyordu. Yıllarca ses etmemişti kiracısının yıllık belirlediği zam miktarına, ama işler değişmişti artık. Kiralık ev bulmak çok zor, bulunsa bile fiyatları oğlunun ve gelinin karşılayabileceklerinden çok fazlaysıydı. O yüzden aramıştı kiracısını. Uzun yıllardır oturuyordu evlerinde. Sözleşme tarihi geldiğinde eskisi kadar düşük bir zam değil, güncel fiyatlara uyarlanmış bir miktar talep etti. O da oğluna ancak bu şekilde ev tutabilecekti. Evladının kazandığı aylık ücretin tutulacak ev kirasını karşılaması mümkün değildi. Bir baba olarak destek olmalıydı çocuğuna.

Olmaz, dedi kiracısı Semih. Yapamam o kadar zam. Kusura kalmayın.

Peki, o zaman, dedi Hamdi. "O zaman siz kendinize daha uyguna oturabileceğiniz bir ev bulun, ben de kendi evime, kendi çocuğumu oturtayım." Olmaz, dedi kiracısı. "Benim yapacağım zam belli. Kabul etmezsen ver mahkemeye, sen uğraş. Ne de olsa kiracı hakları var."

....

Oğlu Murat haftalardır ev arıyor ama bulamıyordu. Buldukları oturulabilir nitelikteki evlere istenilen fiyatlar ise dudak uçuklatan cinstendi. Diğer taraftan nişanlısını daha küçük ve merkeze uzak bir ev kiralama noktasında ikna etmeye de çalışıyordu. Nitekim yıllar öncesinde anne ve babasının -oğullarının geleceğini düşünerek- yaptırdıkları eve konan kiracı evi boşaltmamakta direniyordu.

Hem kendisi hem de oğlu Murat zor

durumda kalmışlardı.

....

Aradan geçen dört aylık süreçte ne ev bulabilmişler ne de kiracıyı çıkartabilmişlerdi. Artık yapacakları başka bir şey yoktu, uzun zaman alacağını bilseler de kiracı Semih'i mahkemeye verdiler.

Düğünlerine sadece 20 gün kalan istenilen nitelikte ev bulunamadığından, düğün konusunda uzlaşamadı. Nişanlılar birbirleriyle tartıştılar, aileler kavgaya müdahil olunca sorun daha da büyüdü ve Murat nişanlısıyla yollarını ayırmak zorunda kaldı...

AYSUN HANIM:

Offf çok sıcaktı. Cenab-ı Hak kadının örtünmesini istiyorsa, elbet vardı bir sebebi hikmeti. Karşıdan gelen otobüsü gördüğünde, inşallah kliması çalışıyordu, yoksa tıklım tıklık yerde fenalık geçiririm maazallah, diye geçirdi içinden.

Az sonra, bindiği otobüste, kıpırdayacak yer olmadığını görünce, ne kadar haklı olduğunu anlamıştı. Ayakta durmakta zorlanıyor, elinin biriyle oturan yolcuların önündeki direğe güçlükle tutunmaya çalışıyordu. O sırada, sağ arka tarafında oturan yolcu kadından bir ses işitti: "İlerler misiniz? Çarşaf mı, peçe mi her neyse bana dokunuyor. Midemi bulandırıyor, tiksiniyorum."

Aysun konuşulanları önce algılayamadı. Kısacık bir süre, şaşkın gözlerle, sağına soluna bakındı. Deminki kadın, sesini biraz daha yükselterek, ilerleyin dedim ya hanımefendi, diye bağırdı, "pardon" diyerek kıpırdanmaya çalıştı. Zaten sıcaktan ve havasızlıktan çok bunalmış, nefes almakta güçlük çekiyordu. Üzerine bir de bu sözler... Başından kaynar sular dökülmüş gibi oldu. Kıyafeti birilerinin midelerini bulandırıyor, tiksindiriyordu. Aman Allah'ım. Bunca yıldır üstüne başına, temizliğine dikkat eden Aysun- demek böyle laflar da mı işitecekti?

Ama bir dakika... Kadın, üzerindeki kilerin, tarzından dolayı tiksindiğini söylemişti. Bu daha da fenaydı. Kulakları uğuldamaya, bacakları titremeye başladı. O sıcak havada, bir anda tüyleri diken diken olup üşümeye başlamıştı. Arkasına döndü, bir şeyler söylemek istedi kadına;

sesi boğazında yumruk olup takılı kaldı. İstemsizce ileri doğru adım atmaya çalıştığımı fark etti o an. Kadın arkasında hala bir şeyler söyleniyor ama o duymuyordu. Sonra birkaç erkek ve kadının sesi yükseldi otobüste, bağırışmalar oldu. Sesleri işitiyor ama konuşulanları duymuyordu sanki. Sadece titriyor, dönen başına rağmen ayakta durmaya çalışıyordu. Sonra nasıl olduysa, birileri tarafından kolundan tutularak, oturtulduğunu fark etti. Ara ara kulağına "geçmiş, olsun, üzülme kardeşim" v.b. lafların geldiğini işitti. Yüzünü dışarı dönüp, denizi seyretmeye başladı, tek isteği sadece denizi seyretmekti. Kendisine, istek ve heveslerine rağmen; Yaraticısının emrini yerine getirmeye çalışan, yıllardır bu noktada dizginlemeye çalıştığı asi ruhu ve henüz alışmaya çalıştığı feracesi ile... Sadece denizi seyretmek...

NAZAN HANIM:

Çok mu ağır kaçtı, acaba diye düşündü. Yo, yo hak ediyor böyleleri, dedi içinden; az önceki düşüncesinden anında vazgeçerek. "Artık her yerdeler. Madem o kadar muhafazakârsın evinde otur be kardeşim. Ne işin var senin otobüste, pazarda, çarşıda... Pervasızca ortada geziyorlar. Çok sinirliyim çok. Bir de beni zorla indirdi üç beş maganda tipli adam otobüsten. Şikâyet edicem bunları, şoförü de, böylelerini de. Ne biçim insanlar yahu."

İyi ki de söyledim, içimde kalmadı en azından. Bıkmıştım her gün bu tiplerin otobüse doluşmasından. Oturun oturduğunuz yerde. Hele bir de 65 yaş üstü olanlar var bunların. Ellerinde tespihleri, bir de zikirmatik mi ne. Biner binmez otobüse, gözleri hemen, oturan gençlerin üzerinde. Bakışlarıyla rahatsız ederler. Okuldan dönen yorgun çocukları, zorla kaldırırlar. Oturur oturmaz da başlarlar, kimi sesli sesli, kimi fısır fısır okumaya. Yol boyunca dinlemek zorundasın. İbadetse kendinize kardeşim. Laf... Sırf gösteriş bunlarınkı...

Vakti zamanında halam da böyleydi. Varsa yoksa her şeyi dine, diyanete bağlar, her konuda illa ki üstün(!) dini bilgilerle aydınlatırdı herkesi.

Çünkü aramızda tek kapalı oydu, tek namaz kılan oydu ya. O yüzden kendince

kesin cennetlikti ve din adına, Allah adına her türlü hükmü verme hakkını da kendisinde görürdü. Annemi hiç beğenmez, gâvur gibi açık saçık diye, her türden hakareti yapar, çekiştirirdi arkasından. Biz küçük olunca da söylediklerini anlamayacağımızı zannederdi. Nefret ederdim ondan, melek gibi anneme ettiği laflardan ötürü. Az korkutmamıştı bizi henüz ufacıkken. Tuvalete girince sakın ses çıkarmayın şeytan çarpar, parmaklarınızı çitlatmayın şeytanın sesi, diye. Yıllarca korka korka yaptım be tuvaletimi. Bir gün -kuzenim Sema'ya vurduğum halde vurmam dedim, diye de- Allah'ın taş yapacağını, cehennemde annemle birlikte yanacağımı söylemişti. Geceleri yatağımda, günlerce, sessizce ağlamıştım, yanacağım ben diye. Bekliyorum bakalım. Tabi ya halam dediyse kesin garanti cehennemde yanma işi.

Evlenip E...'a tayin dolayısıyla gittiği-mizde Mümtaz da demişti "Bak Nazan'cığım burası İstanbul'a benzemez, laf ederler, canın sıkılır, giydiklerine dikkat et" diye. Giydiklerine dikkat et, de ne demek. 27 yaşına gelmiş bir insanı, kocası, giyim kuşamından dolayı ikaz ediyor. O gün çok kırılmıştım Mümtaz'a. Ama hep içimde tuttum bunu, hiç dile getirmedim. Sanki evlenirlerken bilmiyor muydu Nazan'ın nasıl giyindiğini -ya da -bugün olmasa da elbet bir gün- Anadolu'da görev yapmaları gerektiğini.

Mümtaz beni çok kırmış olsa da ne yazık ki haklı çıktı ama. Az çekmedim E...'da da. Çarşıda, pazarda, esnafından tutun tüm ahalinin, suçlayıcı, kınayıcı bakışlarına az maruz kalmadım ben. Bir gün M... meydanının orada, üç-dört kadın beni kenara çekip -güya iyilik yapma adına- bu halimle cehennemde nasıl yanacağımı anlatmışlardı. Hadsizler. Yıllarca ayıpladılar beni, benim gibi giyinen arkadaşlarımı.

....

Devran döndü şimdi. Hep onların mı sözü geçecekti, iyi ki de söyledim işte. Bir de kapkara giyinmiş şu sıcakta. Aynı halam gibi... İçimde kalmadı işte. Ne düşünürlerse düşünsünler. Yine olsa yine yaparım işte...

KONARGÖÇERLERİN SESİ SUSTU

ANUŞ
GÖKCE

Konya bir kültür ve sanat adamını daha ebediyete uğurladı. Çaresiz ve kimsesizlerin dostu, Torosların yaylarında ömür tüketen Yörüklerin çileli hayatının avazı, gazeteci yazar, gezgin, şair ve fotoğraf sanatçısı Zeki Oğuz'u 12 Ağustos Cumartesi günü kaybettik.

Konya'da nerede bir kültür faaliyeti olsa, hemen yanı başında Zeki Oğuz'u bulurduk. Ben rahmetliyle 2010'lu yıllarda Konya Yazarlar Birliğinde tanıştım. O zaman Yazarlar Birliği avlusu ve müstemilatı yıkılarak Şehir Meydanına katılan ve masum Anadolu halkının mütevazı evini çırılçıplak bırakılan ve Konya Büyükşehir Belediyesince gasp edilen bir binadaydı. Burası, cümle kapısıyla, avlusuyla, bahçedeki havuzu ve kuyusuyla birlikte dışarıda sundurması, çay ocağı, erkek ve bayanlara ayrı ayrı tuvaleti bulunan eski bir Konya eviydi. O dönemin belediye başkanı, etrafına avlusuz ve müstemilatsız birkaç Konya evi yaptırarak birini de Yazarlar Birliğine tahsis etmişti. Burada Yazarlar Birliği 2022 yılına kadar burada, Kılıç Arslan Konferans Salonu ve İl Halk Kütüphanesinin Konferans Salonunda birçok etkinliklere imza attı. Birçok illere geziler düzenlendi. Her yazar gezdiklerini ve gördüklerini kaleme aldı ve böylece çok güzel şehir yazıları ortaya çıktı. Bu etkinliklerin pek çoğunda Zeki Oğuz da yanımızdaydı. Çok güzel fotoğraflar çeker, onları sitesinde yayınlar, birliğin ve bizlerin fotoğraflarını da e-posta ile yollardı. 2022 yılında her ne hikmetse bizim kültür ve sanatsever belediye başkanımız Yazarlar Birliğini kapı dışarı ederek başka bir yer bulamamış gibi binayı elimizden aldı. Neymiş Efendim, Velesbit Müzesi yapacaktı... Hâlbuki Şehir Meydanında Konya İç kalesinin kalıntıları örtülerek üzerine Payitaht Müzesi inşa edilen iki katlı bir bina bomboş dururken. Maksat üzüm yemek değil, başcıyı dövmek olunca iş-

ler değişiyor belli ki. Bizim ve Yazarlar Birliği Başkanı Ahmet Köseoğlu'nun bin bir emek vererek kurmuş olduğu Yazarlar Birliği Kütüphanesindeki kitaplar da kolilere doldurularak bir yerlere gönderildi. Yazarlar Birliği binası Konya kültür sanat ve edebiyatına değer katan insanların buluşma yeriydi. Bu insanlar çil yavrusu gibi dağıldılar, fikir alışverişinde buldukları bir mekândan mahrum kaldılar. Ben ve eşim birkaç arkadaşla Dede Bahçesini mesken tutuk. Diğer arkadaşlar ne yapıyorlar, birbirleriyle görüşebiliyorlar mı bilmiyorum.

Yazarlar Birliğinin birleştirici mekânından mahrum kalan biri de Zeki Oğuz idi. O da belediye başkanının bu tavrına bir anlam veremediğini söylledi.

Eşimle beraber, uzun yıllar Çalı dergisine ev sahipliği yapmış Rampalı Çarşıdaki idarehanesine bazen uğrar, Zeki ağabeyle sohbet ederdik. Ülkenin gidişatından, adalet sisteminden, atamalardan hiç memnun değildi. Zeki Oğuz'un Rampalıdaki dükkânı çok mütevazı bir yerdi... Raflarda ne ararsan vardı. Kendinin ve diğer yazarların yeni görücüye çıkan kitapları raflarda okuyucusunu beklerdi. Bazen kendisine gelen kitap ve dergilerin fazla olanlarında bize hediye ettiği olurdu. İmza günleri hariç hiçbir kitabını bize para ile vermedi. Paraya değer vermeyen bir insandı. Çalı dergisini uzun süre tek başına çıkarttı. Sonra o da ekonomik darboğaza boyun eğdi ve Çalı'yı sessizliğe mahkûm etti.

Zeki Oğuz çok mütevazı ve gönül dostu bir insandı. Kimseyi kırmazdı. Kendisine yapılan esprilere güler geçirdi. Fikri zikri bize uymasa da farklı düşüncelere karşı saygılıydı. Toplumun aksayan tutum ve davranışlarını kaleme almaktan çekinmezdi. Özü sözü doğru bir adamdı. Vatanını ve milletini çok

seven, kendini dağlara vuran, Toroslardaki Yörük çadırlarını kendisini mesken tutmuş bir insandı. Birkaç defa bizi de davet etti ama bir türlü denk getirip de gidemedik. Gidebilseydik bizim için çok değerli anıları heybemize doldurur gelirdik.

Ne zaman hatırlamıyorum ama bir yaz günü ikindiden sonra Zeki abi Ahmet Aka ile beraber bizim Dinlendik'teki evimize misafir oldu. Kahvelerimizi yudumlarırken epey sohbet ettik. Çumra'nın bütün Yörük, Türkmen ve dağ köylerini gezmiş. Bizim Karadağ'a yakın oturan akrabalarımızdan bile bahsetti. Güneşin batmasına yakın birkaç manzara resmi çekti.

Zeki abi, hiçbir maddi destek almadan pek çok fotoğraf sergileri açtı. Bu fotoğrafların büyük çoğunluğu Yörüklerin hayatını konu alıyordu. Yörükler, Ermenek, Bozkır, Hadim taraflarına göç ettikleri vakit zaman geçirmeden minübüse atlar, kıl çadırlara misafir olurdu. Yörüklerin çadır kurmalarından tutun da kıl keçilerini, onların sağım ve kirkım zamanlarını; ardından koşan küçük çocukları, Yörük beylerini ve yaşlı amcaları, dedeleri-torunları, gelinleri kızları objektifine taşır, şehir kültürü ile Yörük kültürü arasındaki farklılıkları bizlere teşri ederdi.

Zeki abinin son zamanlarında yanında olamadık. Düşünümüz olduğu için cenazesine de katılamadık. En çok üzüldüğüm durumlardan biri de bu. Dostlarının çok istemesine rağmen onun yanında olamaması... Bir duyduk Zeki Oğuz yoğun bakımda. Kimseyi görüştürmedikleri için hastaneye gidemedik. Bir ara çıkmış hastaneden ama biz müsait değildik. Biz basit bir bağırsak enfeksiyonu Zeki abi bunu da atlatır derdik. Meğer bizim "Yorgun Savaşçımız" yolun sonuna gelmiş. Ömrünün son demlerini yaşadığının farkına varamadık. Ne yapalım, görüşmek nasip olmadı.

Vedalaşamadığımız Zeki Oğuz'a Allahtan rahmet diliyorum. Mekânı cennet olsun. Aile efradı ve sevenlerinin başı sağ olsun.

Zeki Oğuz kimdir?

Zeki Oğuz, 1 Ocak 1951 günü Konya'nın Selçuklu ilçesine bağlı Tatköy'de

dünyaya geldi. 1966 yılında Erkek sanat Enstitüsü'nden mezun oldu. 1968 yılında Yeni Konya Gazetesi'nde gazetecilik hayatına adım atan Oğuz, Yeni Meram, Konya Postası, Manşet, Memleket gibi yerel gazetelerde köşe yazarlığı yaptı ve gezi yazıları yayınladı. İlk şiir öykü ve röportajları 1968'de Yeni Konya gazetesinde yer aldı. Sonraki yıllarda yazıları Yeni Meram, Somut, Varlık, Tan (Yugoslavya), Yaba, İnsancıl, Eşik, Aykırı Sanat, Gerçek Sanat, Çağrı, Minerva, Tavır gazete ve dergilerde yayımlandı. Konya'da bir kitapevi açtı. 1997 yılında Konya Çalı Kültür Sanat Dergisini yayımlamaya başladı. Bir ara kesintiye uğrayan Çalı dergisini 2003'ten itibaren yeniden çıkarmaya başladı.

1975'te Kooperatifler Müdürlüğü'nde memuriyete başladı. 1976'da Sıkıyönetim Yasasına muhalefetten dolayı işten çıkarıldı. 2001 yılında Tarım İl Müdürlüğü'nden emekliye ayrıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesiydi.

Eserleri: Kavgadayız Her Saat, Gezgin Yürek (şiir); Bebek, Hayrat, Adem'in Kaburga Kemiği, Dolav'lı Yılmaz Güney, Seçme Öyküler (öykü); Gelenek ve Görenekleriyle Konya Dağ Köyleri, Bir Bozkır Türküsü: Beldeleri ve Yaylalarıyla Konya, Akdeniz'den Toroslara Sarıkeçililer, Konya'da Kırk Gezilecek Yer (araştırma)

Akdeniz'den Toroslara Sarıkeçililer; Ekim 2016 yılında Çimke Yayınevi'nden çıkan kitapta Yörüklerle ilgili tarihi ve genel bilgiler, Taşkent, Ermenek ve Hadim Yöresine gelen Yörüklerin yaşayışları, örf adet ve gelenekleri, misafirperverlikleri; konar-göçer olmanın avantajları, yerleşik hayata geçenlerle Yörükler arasındaki sürtüşmelere yer verilmiştir.

"Yerleşikler ile Yörükler arasında en büyük sorunlar köylere ait meraların kullanımı ile Yörük sürülerinin ekili alanlara zarar vermeleriydi. Osmanlı Devleti göçerliği sona erdirmek için sıkı bir iskân politikası izlemiştir. Kıbrıs adası alındıktan sonra buranın Türkleştirilmesi için Yörük aşiretleri iskân edilmiştir.

Osmanlı Devletinin iskân politikası

Yörükler tarafından tepikle karşılanmış; devrin şairlerinden Dadaloğlu, 'ferman padişahınsa dağlar bizimdir' diye şiirler yazarak yaşanan huzursuzluklarını dile getirmiştir. Bazen vergi memurlarının keyfi davranışları, rüşvet alma gibi alışkanlıkları yüzünden de Yörükler taciz edilmişlerdir." (s.10)

Göçerliğin Yörükler için bir yaşam tarzı olduğunu belirten Zeki Oğuz, onları iskâna tabi tutmanın ekonomik yaşamlarına darbe vurmak olduğunu belirtir. Devletin sert tutumunun Yörükleri hayli zor durumda bıraktığını ifade eden yazar, Besim Atalay'ın görüşünü de referans alarak Yörüklerin mecburi iskâna tabi tutulmalarını eleştirir. "Kuru iskân imha demektir. Asırlardan beri alışılan bir hayat ve geçim tarzı birden bire değiştirilemez. Bunlar tedricen ıslah ve iskân edilmek lazımken yapılmadı. Obalar, yaylaklar, kışlaklar yakıldı ve yıkıldı, beyler kurşuna dizildi. Türklüğü üç büyük kıta üzerine hâkim kılan bu sevimli babayiğitlerle beraber ocakları, hanümanları, koyunları mahvolup gitti." (sh.11)

Kış aylarını Mut'un Dağpazarı köyünün yakınlarında geçiren, yaz aylarını ise genellikle Karaman'ın Yellice yaylasında geçiren Veli Bacak'ın Keçimen yaylasına gittiğini haber alan Zeki Oğuz, çadır halkıyla beraber yaptığı sohbetlerde onların örf, adet ve geleneklerinden de bahseder. Bu adetlerden biri de "kırkım" dır. "Yörükler yaylın zamanlarında birbirlerine rahatsız etmemek için çok uzağa kurar çadırlarını. Bu yüzden Bolkar dağlarından Beyşehir'e kadar çok geniş bir alana dağılırlar. Ancak düğünde, kırkımda ya da bir cenazede bir araya gelebilirler. Bir Yörük düğün ve kırkım için bir okuntu aldığında mutlaka katılmaya çalışır. Kendisi gidemese bile aile bireylerinden birisini gönderir. Çağrılan yere eli boş gitmezler. Kırkım için gideceklerse şeker, çay, ekmek; yerine göre taze sebze ve meyve götürürler.

Haziran ayı sonlarına doğru yapılan keçi kırkımı özel bir gündür Yörükler için. Günlerce öncesinden yakın obalara haber salınır. Sürü çit ya da tel örgülerle çevrili bir yere toplanır. Obanın kadınları bir yandan sağım yaparken bir yandan

da gelen kırkımcılara kahvaltı hazırlar. Erkenden kırkım yerine gelen Yörükler kahvaltıdan sonra hemen kırkıma başlarlar. Bu arada yemek yapmasını bilen iki kişi sürünün içinden en besili bir keçiyi keserek kemikli kısımlarını yahni, etli kısımlarını saç kavurma yaparlar. Yalnız aşçıların dikkat etmeleri gereken bir husus vardır. Yaptıkları yemeklerden kırkımcılar yiyeceye kadar bir lokma bile yemeyeceklerdir. Yedikleri görülürse büyük bir cezaya çarptırılırlar. Kırkım bittiğinde gölgelik bir yere sofra kurulur. Yemek ve çay faslından sonra herkes obalarına dağılır." (s. 21)

Zeki bey kitabının devamında yerleşik hayata tabi tutulan Yörüklerde yaşanan sıkıntıları, alınması gereken önlemleri, iş ve sağlık güven güvenlerinin karşılanmasını, kişilerin eski hayat tarzlarına duydukları özlemlerini dile getirir.

Konya'nın Kırk Gezilecek Yeri'nde Takkeli ve Gevele kalelerini, Sille, Tatköy, Ilgın ve Çavuş Gölü, Akşehir, Balıkayalar, Bulumya, Başarıkavak, Ilgın, Derbent, Karaali, Beyşehir, Seydişehir, Derebucak, Bazkır, Ereğli vs. Konya ve civarında 40 gezilecek doğa ve tarihi yerleri anlatır.

Toprak ve Gelenek- Konya dağ Köyleri'nde köylülerin yaşamlarını, evlerini, kış aylarını nasıl değerlendirdiklerini, kış açılığını, çobanların ve hayvanların bakımını anlatır. Bahar gelip de yaylaya göçen dağ köylerini, çocukların okul durumlarını, fakir halkın dramını, yayladaki yaşam tarzlarına, yaşadığı ilginç anılara yer verir. İnsanımızın güler yüzlü ve misafirperverliklerini dile getirir. Yiyecek bir lokması olsa dahi onu paylaşmaktan geri durmayan güleç yüzlü kadın ve kızlarımızın fedakârlıklarını dile getirir.

Fotoğraf çekmek bir otobüs dolu adamla dağ köylerinin birisinin yaylasına çıkan Zeki Oğuz, bir ev içi kadar olan tarlada saban süren yaşlı bir adamın yanına vardıkları zaman tek bir kare bile çekmeden utancından geri döndüğünü acı bir dille anlatır. (s.121) İnşallah diğer eserlerini de en kısa zamanda irdelemeye çalışacağım. Mutlu okumalar.